

8.11.2017

Dnro 14/2/16

Ratkaisija: Oikeusasiamies Petri Jääskeläinen

Esittelijä: Esittelijäneuvos Mikko Eteläpää

PÄÄTÖS TELEVALVONTALUPAA KOSKEVASSA ASIASSA

1

ASIA

Itä-Uudenmaan poliisilaitoksen tarkastusta 30.10.2015 varten pyydettiin poliisilaitosta toimittamaan kultakin telepakkokeinoja käyttäneeltä tutkinnanjohtajalta kaksi ensimmäistä vuonna 2015 tuomioistuimelle esitettyä telepakkokeinovaatimusta ja käräjäoikeuden päätös, jos se on poliisilaitoksella.

Aineistossa kiinnitti huomiota televalvontaa koskeva vaatimus, joka koski epäiltyä teleosoitetta tai telepäätelaitetta käyttäen tehtyä tietoliikenteen häirintää. Vantaan käräjäoikeus oli 16.1.2015 myöntänyt päätöksellään luvan televalvonnan lisäksi telekuunteluun. Pakkokeinoa vaatineen poliisimiehen mukaan asian tutkinnassa ei kuitenkaan käytetty telekuuntelua.

Otin asian eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain 4 §:n nojalla selvittäväkseni.

Selvitys- ja lausuntopyyntöissäni pyysin kiinnittämään huomiota siihen, miksi asiaa koskevassa päätöksessä oli myönnetty televalvonnan lisäksi lupa myös telekuunteluun, vaikka tätä ei ollut vaadittu.

2

SELVITYS

Käräjätuomari kertoo asiassa tapahtuneen virheen, joka ratkaisijan huolellisella asiaan paneutumisella olisi helposti ollut vältettävissä ja syynä virheeseen on ollut hänen huolimattomuutensa.

Lausunnossaan laamanni toteaa Vantaan käräjäoikeudessa käsiteltävän vuosittain runsaasti pakkokeinoasioita ja näitä asioita käsittelevät ja ratkaisevat käräjätuomarit ovat usein suuren työpaineen alla. Tällainen tilanne voi johtaa siihen, että yksittäisessä asiassa voi tapahtua virheitä. Pakkokeinoasioiden koulutuksessa ja perehdytyksessä käräjäoikeudessa kiinnitetään jatkuvasti huomiota pakkokeinoasioiden kriittisiin kohtiin.

Laamannin mukaan määräaikainen käräjätuomari on hoitanut tehtävänsä mallikkaasti ja utterasti ja tapahtunut virhe on valitettava.

Käytettävissäni olevan televalvontavaatimuksen mukaan asiassa on haettu lupaa ns. takautuvaan televalvontaan, eli kysymys on ollut hakemusta edeltävältä ajalta hankittavista tunnistamistiedoista. Vaatimuksessa ei miltään osin viitata telekuuntelua koskeviin seikkoihin.

Käräjäoikeuden päätöksessä on asiaksi merkitty ”TELEKUUNTELU/TELEVALVONTA” ja päätöslauselman mukaan päätöksellä myönnetään ”lupa kuunnella, tallentaa ja muuten käsitellä viestin sisällön ja siihen liittyvien tunnistamistietojen selvittämiseksi viestejä, joita epäilty lähettää seuraavista teleosoitteista tai telepäätelaitteista tai niihin tulevia hänelle tarkoitettuja viestejä vaatimuksen mukaisesti”.

3

OIKEUSOHJEITA

Pakkokeinolain 10 luvun 5 §:n mukaan tuomioistuin päättää telekuuntelusta pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta.

Pakkokeinolain 10 luvun 3 §:ssä säädetään telekuuntelusta ja sen edellytyksistä. Pykälän perusteella epäillyn teleosoitetta tai telepäätelaitetta käyttäen tehdyn tietoliikenteen häirinnän selvittämiseen ei telekuuntelua voi käyttää.

Valtion virkamieslain 14 §:n 1 momentin mukaan virkamiehen on suoritettava tehtävänsä asianmukaisesti ja viivytyksettä.

4

RATKAISU

Saadun selvityksen perusteella myönnetyn luvan perusteella poliisi ei ole suorittanut telekuuntelua. Tästä huolimatta totean seuraavaa.

Virkamiehen tehtävien asianmukainen suorittaminen tarkoittaa muun muassa normaalia huolellisuutta niiden seikkojen ja säännösten huomioon ottamisessa, jotka koskevat kyseistä virkatehtävää.

Tuomioistuimen roolissa pakkokeinoasioissa – aivan erityisesti salaisten pakkokeinojen osalta – korostuu kansalaisten perusoikeuksien turvaaminen. Koska pakkokeinon kohde ei ole läsnä (eikä edes tietoinen asiasta), on tuomioistuimen huolellisuusvelvoite käsitykseni mukaan erityisen korostunut muun muassa sen selvittämiseksi, mitä pakkokeinovaatimuksessa vaaditaan. Asiassa on selvää, että vaatimuksessa ei ole kysymys telekuuntelusta eikä lupaa siihen olisi voinut myöntää.

Totean, että poliisin virkavelvollisuutena on ollut olla käyttämättä virheellisesti myönnettyä lupaa telekuunteluun. Tämän vuoksi lainvastaisen telekuuntelun mahdollisuus on ollut pieni. Kun asiassa ei telekuuntelu ole myöskään tosiasiallisesti toteutunut, pidän riittävänä kiinnittää kärjätuomarin vakavaa huomiota edellä huolellisuudesta ja tuomioistuimen roolista salaisten pakkokeinojen käsittelystä lausumaani.

5

TOIMENPITEET

Saatan edellä kohdassa 4 lausumani käsitykseni kärjätuomarin tietoon.

Tässä tarkoituksissa lähetän jäljennöksen tästä päätöksestäni hänelle.